

Research Article**A Monograph of Iman-lu Tribe of Qashqai's Nomads**Akram Hamidian¹ , Ahmad Moazeni² , Iraj Dehghan³

¹- Research Assistant Professor, Socio-Economic Research Department, Isfahan Province Agricultural Research and Education Center, Isfahan, Iran. (Corresponding Author: a.hamidian@areeo.ac.ir)

²- Research Assistant Professor, Economic, Social and Extension Research Department, Isfahan Province Agricultural Research and Education Center, Isfahan, Iran.

³- Master of Social Studies and Expert of Nomads Affairs of Isfahan Province, Isfahan, Iran.

Abstract

The present study is a description of the Iman-lu tribe of the Darreh-e-Shori tribe who live in the Cheshme-e-Rahman Plain and spend their summers in this area. This research was conducted using a monographic method and the data collection tool was non-participatory observation and semi-structured interviews with local experts and informants. In the last few decades, the Iman-lu tribe has experienced significant changes in demographic and livelihood areas. After settling in nomadic settlements and receiving support from the Department of Tribal Affairs and the transfer of pastures and land for agriculture, this group has shown great interest in agriculture in addition to animal husbandry and has been able to perform successfully in this sector. Also, living in the summer has led to the growth of handicraft production, especially Gabba weaving among women, and has contributed to the livelihood of families. Communal and family exploitation systems are the dominant systems among the Iman-lu tribe. Social solidarity among the group is high, which has reduced inequality and social distance, so that the number of poor and needy households is small. The people of the Iman-lu tribe do not need livelihood and government support schemes; rather, they need the development of transformation and complementary industries to increase productivity in the agricultural, animal husbandry, and handicraft sectors. In addition, this region has suitable natural, artistic, and nomadic capacities for establishing nomadic tourism camps and handicrafts. Considering the existence of social, cultural, economic, and environmental patterns among the people and the region under study, it seems that the necessary conditions, context, and tools exist there for the development of tourism and transformation and complementary industries.

Article Info**Keywords:**

*Qashqai Nomads;
Cheshmeh
Rahman Plain;
Iman-lu Tribe;
Monograph.*

Article History:**Received:**

05 October 2024

Accepted:

18 November 2024

Available online:

15 December 2024

How to Cite: Hamidian, A., Moazeni, A., & Dehghan, I. (2024). A Monograph of Iman-lu Tribe of Qashqai's Nomads. *Journal of Zakhayer-e Enghelab (Pastoral Nomads)*, 3(2), 55-70. [10.22034/jzepn.2025.507976.1013](https://doi.org/10.22034/jzepn.2025.507976.1013) [in Persian]

فصلنامه ذخایر انقلاب (عشایر)

Journal Homepage: <https://www.jzepn.ir/>

مقاله پژوهشی

تک‌نگاری عشایر قشقایی تیره ایمان‌لو

اکرم حمیدیان^۱، احمد مؤذنی^۲، ایرج دهقان^۳

- ^۱- استادیار پژوهشی بخش تحقیقات اقتصادی اجتماعی، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی استان اصفهان، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول): a.hamidian@areeo.ac.ir
- ^۲- استادیار پژوهشی بخش تحقیقات اقتصادی، اجتماعی و ترویجی، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی استان اصفهان، اصفهان، ایران.
- ^۳- کارشناس ارشد مطالعات اجتماعی و کارشناس اداره کل امور عشایر استان اصفهان، اصفهان، ایران.

اطلاعات مقاله

واژگان کلیدی:

عشایر؛
دشت چشمه رحمان؛
تیره ایمان‌لو؛
تک‌نگاری.

تاریخ‌ها:

دریافت مقاله:
۱۴ مهر ۱۴۰۳
پذیرش مقاله:
۲۸ آبان ۱۴۰۳
انتشار برخط:
۲۵ آذر ۱۴۰۳

چکیده

پژوهش حاضر، توصیفی راجع به عشایر تیره ایمان‌لو از عشایر طایفه دره‌شوری است که در دشت چشمه رحمان ساکن هستند و بیلاق خود را در این منطقه می‌گذرانند. این پژوهش به شیوه تک‌نگاری انجام شده و ابزار گردآوری داده‌ها در آن، مشاهده غیرمشارکتی و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با کارشناسان و مطلعین محلی بوده است. در چند دهه اخیر، تیره ایمان‌لو تغییرات قابل توجهی را در زمینه‌های جمعیتی و معیشتی تجربه کرده است. پس از اسکان در سکونتگاه‌های عشایری و حمایت‌های اداره امور عشایر و واگذاری مراتع و زمین جهت کشاورزی، این گروه علاوه بر دامداری، رغبت فراوانی به کشاورزی نشان داده و توانسته‌اند در این بخش نیز عملکرد موفقی داشته باشند. همچنین، سکونت در بیلاق، منجر به رشد ساخت و تولید صنایع دستی به‌ویژه گبه‌بافی در بین زنان و کمک به معیشت خانواده‌ها شده است. نظام‌های بهره‌برداری اشتراکی و خانوادگی، نظام‌های غالب در بین تیره ایمان‌لو است. همبستگی اجتماعی در بین گروه بالا بوده و همین امر سبب کاهش نابرابری و فاصله اجتماعی شده، به نحوی که تعداد خانوارهای فقیر و نیازمند اندک است. اهالی تیره ایمان‌لو، نیازمند طرح‌های حمایتی معیشتی و دولتی نیستند؛ بلکه نیازمند توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی جهت افزایش بهره‌وری در بخش‌های کشاورزی، دامداری و صنایع دستی هستند. به علاوه، این منطقه، ظرفیت‌های طبیعی، هنری و عشایری مناسبی جهت ایجاد کمپ‌های گردشگری عشایری و صنایع دستی دارد. با توجه به وجود الگوهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و محیطی در اهالی و منطقه مورد بررسی، به نظر می‌رسد، شرایط، بستر و ابزار لازم به منظور توسعه گردشگری و صنایع تبدیلی و تکمیلی در آنجا وجود داشته باشد.

استناددهی: حمیدیان، اکرم، مؤذنی، احمد، و دهقان، ایرج. (۱۴۰۳). تک‌نگاری عشایر قشقایی تیره ایمان‌لو. *ذخایر انقلاب (عشایر)*، ۳(۲)، ۵۵-۷۰.
[10.22034/jzepn.2025.507976.1013](https://doi.org/10.22034/jzepn.2025.507976.1013)

۱. مقدمه

بر اساس نتایج آمارگیری ثبت‌پایه (۱۴۰۰)، جمعیت عشایر کوچنده کشور، برابر با ۱,۱۱۵,۰۴۱ نفر و ۲۵۱,۶۳۴ خانوار است. از این میان، ۱,۰۱۷ خانوار عشایری در استان اصفهان زندگی می‌کنند که ۴,۸۵۹ خانوار از آنها ساکن شده‌اند. منطقه بیلاقی نزدیک به نیمی از جمعیت عشایری استان اصفهان (۴,۰۶۲ خانوار)، شهرستان سمیرم است (مرکز آمار ایران، ۱۴۰۰).

ایلات عشایری استان اصفهان شامل سه ایل قشقایی، بختیاری و عرب‌جرقویه است که ایل قشقایی بیشترین آمار جمعیتی عشایر استان اصفهان را دارد. طوایف ایل قشقایی مستقر در استان اصفهان شامل طوایف دره‌شوری، فارسیمدان، شش‌بلوکی، کشکولی کوچک، کشکولی بزرگ و عمله است. طایفه دره‌شوری، یکی از پرجمعیت‌ترین و بزرگترین طوایف قشقایی محسوب و شامل بیش از شصت تیره می‌شود (پورمحمدی املشی و زیلاب‌پور، ۱۳۹۳).

در چند دهه اخیر، بسیاری از عشایر طایفه دره‌شوری که به‌طور عمده بیلاق خود را در محدوده بخش وردشت شهرستان سمیرم می‌گذرانند، در سکونتگاه‌های عشایری ایجادشده در مجاورت روستاها، ساکن شده‌اند. عشایر مذکور، قشلاق خود را عمدتاً در استان‌های فارس و بوشهر سپری می‌کنند. برخی تیره‌های طایفه دره‌شوری از جمله تیره ایمان‌لو به‌طور خودجوش در دشت چشمه‌رحمان، ساکن شده و سبک زندگی خاص عشایری خود؛ ترکیبی از کوچروی و یکجانشینی را ایجاد کرده‌اند. دشت چشمه‌رحمان در دهستان وردشت شهرستان سمیرم قرار دارد و در واقع قلمرو بیلاقی تیره‌های ایمان‌لو، جانبازلو، چارقلو و کزنلو از عشایر کوچنده قشقایی است. در این دشت، در حدود ۱۷

آبادی اعم از ده و مزرعه (آغداش، اسلام‌آباد، چشمه‌رحمان، حسین‌آباد، حیدرآباد، علی‌آباد، دره فتحعلی‌آقا، دره علی‌عسگر، دره امیر، دره نظرکیخا، دوقلات، دوراهان رستم، دره خداخواست، کاسکان بالا، کاسکان پایین، کزن و مهدی‌آباد) وجود دارد که منطقه بیلاقی خانوارهای کوچ‌رو و محل زندگی خانوارهای ساکن و نیمه‌ساکن تیره‌های ایمان‌لو، جانبازلو، چارقلو است.

هر یک از تیره‌های موجود، به‌طور معمول، منطقه مشخصی از دشت را در تصرف خود دارند و قلمروی بهره‌برداری و زیست هر تیره شدیداً تحت‌تأثیر نظام خویشاوندی و قبیله‌ای است. بر اساس گزارش‌های محلی دهیاران، بیشترین فراوانی خانوارهای عشایری در این دشت به تیره ایمان‌لو اختصاص دارد که در پژوهش حاضر تلاش شده است ویژگی‌های جمعیتی، اقتصادی و فرهنگی این تیره توصیف گردد. بنکوی ایمان‌لو به‌طور تقریبی از ۱۰۰ سال پیش با خرید زمین از خوانین طایفه دره‌شوری، بیلاق خود را در این دشت سپری می‌کنند.

۲. روش‌شناسی

روش پژوهش از نوع تک‌نگاری است و اطلاعات مورد نیاز آن از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با دهیاران و معتمدین محلی و مشاهده میدانی جمع‌آوری گردید. همچنین در راستای شناخت تغییرات تیره ایمان‌لو (شکل ۱) در طی ۳۰ سال گذشته و ارائه گزارش تطبیقی نسبت به وضعیت کنونی، از نتایج طرح توسعه جامعه عشایری، مطالعه نیمه‌تفصیلی اداره کل امور عشایر استان اصفهان و آمارهای مرکز آمار ایران (۱۴۰۰) نیز استفاده گردید.

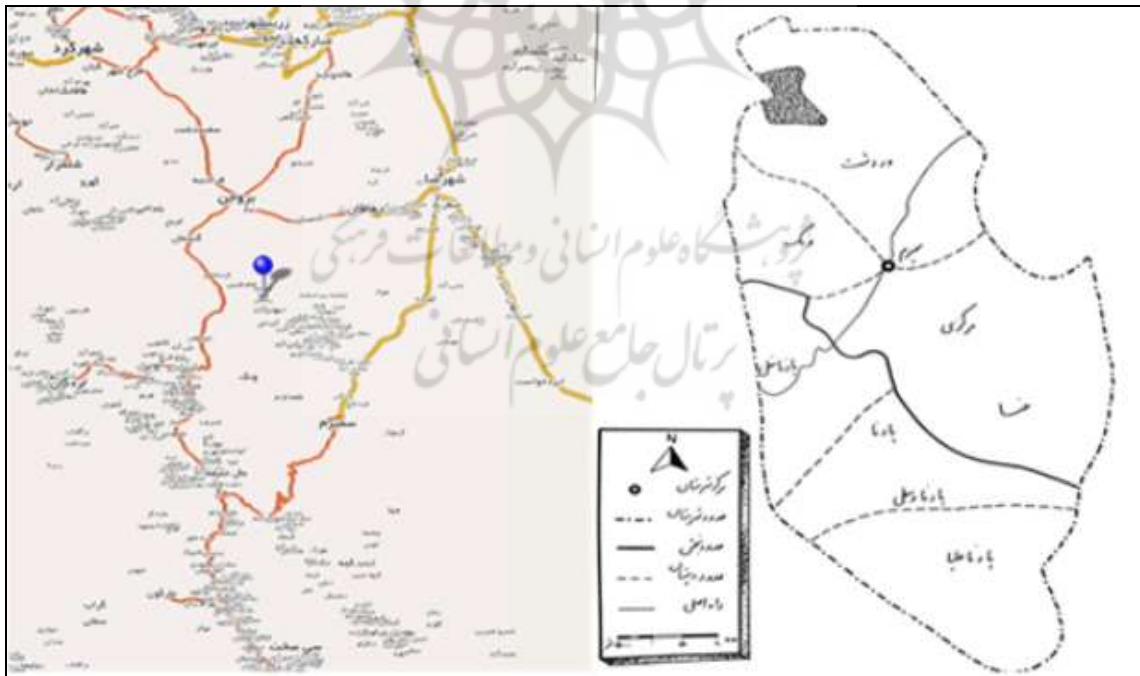
شکل (۱) نمایی از محل سکونت عشایر ایمان‌لو - منبع: (پژوهش حاضر، ۱۴۰۳)

۳. یافته‌ها و بحث

۱،۳. جغرافیا و جمعیت تیره ایمان‌لو

بر اساس گزارش‌های مطلعین محلی، تیره ایمان‌لو از تیره‌های ایل قشقایی با جمعیت تقریبی ۴,۰۰۰ نفر در قالب ۷۰۰ خانوار در منطقه بیلاقی چشمه-

رحمان مشغول کشاورزی و دامداری هستند. منطقه چشمه‌رحمان در بخش وردشت شهرستان سمیرم و در دهستان وردشت واقع شده است و شامل پنج روستای حیدرآباد، چشمه‌رحمان، مهدی‌آباد، اسلام‌آباد و علی‌آباد است (شکل ۲).

شکل (۲) موقعیت جغرافیایی دشت چشمه‌رحمان نسبت به شهرهای هم‌جوار - منبع: (پژوهش حاضر، ۱۴۰۳)

بنکوست. تیره ایمان لو شامل چهار بنکوی ایمان لو، عبدالسلیمان لو، خداوردی لو و صادق لو است. بنکوی عبدالسلیمان لو در روستای چشمه رحمان، بنکوی خداوردی لو در روستای علی آباد آغداش و بنکوی صادق لو در روستاهای حیدرآباد و دولت قرین ساکن هستند.

در جدول (۱)، اطلاعات تعداد خانوار بنکوهایی تیره ایمان لو به تفکیک در سال‌های مورد مطالعه (۱۳۷۴) و (۱۴۰۳) آمده است. به طور معمول، بنکوها در بیلاق و قشلاق، در مناطق روستایی یا عشایری مشخصی مستقر می‌شوند. چنان‌که محل استقرار بیلاقی بنکوی ایمان لو استان اصفهان، شهرستان سمیرم، بخش وردشت، روستاهای اسلام‌آباد آغداش و مهدی‌آباد آغداش است و منطقه قشلاقی آنها به طور عمده شهرستان‌های بوشهر و کازرون است. در جدول زیر، نام منطقه قشلاقی خانوارهای کوچ‌رو تیره ایمان لو به تفکیک بنکو آمده است. بر اساس این اطلاعات، قلمروی قشلاقی تیره ایمان لو، غالباً شهرستان کازرون است و یا مسیر کوچ قشلاقی بنکو عبدالسلیمان لو در شهرستان‌های نورآباد، گچساران، برازجان و بوشهر قرار دارد.

شیوه کوچ عشایر تیره ایمان لو به صورت سکونت‌ی-کوچ‌روی است؛ بخشی از تیره در سکونتگاه‌های عشایری زندگی می‌کنند و بخشی همراه احشام کوچ می‌کنند. کشاورزان منطقه دشت چشمه رحمان در کنار دامداری همواره به کشاورزی نیز پرداخته و از زمین‌های کشاورزی مناسبی جهت کشت دیم برخوردارند.

وجه تسمیه منطقه چشمه رحمان برگرفته از وجود چشمه‌ای به نام چشمه رحمان در این منطقه است. در مورد وجه تسمیه تیره ایمان لو، اسناد معتبری وجود ندارد ولی برخی از اعضای تیره معتقدند با آنکه تیره ایمان‌لوه‌ها در بستان‌آباد تبریز، کرمان و دره‌گز خراسان پراکنده هستند، اجداد تیره ایمان‌لو ساکن در بخش وردشت سمیرم، از لشکریان نادرشاه افشار بوده‌اند و به همراه طایفه چارلو به منطقه فارس آمده‌اند و عنوان "ایمان‌لو" به دلیل خوش‌حساب بودن و حساسیت اجداد این گروه به امر حق/ناحق، از جانب خوانین به آنها نسبت داده شده است.

منطقه بیلاقی این تیره در دشت چشمه رحمان از شمال شرق به رودخانه گرم‌آباد یا تل‌چنگی^۱ از شمال غرب به اراضی مرتعی عشایر تیره بلوردی^۲ از جنوب به رودخانه کزن^۳ از شمال به بروجن، از شرق به کوه‌های کاسگان^۴ و لران^۵ و اراضی زراعی تیره جانبازلو متصل است و در سمت غرب همچنان به مرز استان‌های اصفهان و چهارمحال و بختیاری، شهر گندمان محدود می‌شود. با توجه به نبود آمار دقیق و جدید رسمی، با استناد به گفته دهیار و افراد مطلع، مساحت تقریبی محدوده تملک و اسکان تیره ایمان‌لو در دشت چشمه رحمان حدود ۹۶ کیلومتر مربع است.

به لحاظ تقسیم‌بندی اجتماعی-زیستی گروه‌های عشایری، تیره در مرتبه سوم پس از ایل و طایفه قرار دارد. تیره معمولاً یک گروه پدرتبار است و می‌توان آن را واحد سیاسی، تاریخی و اداری طایفه دانست (سازمان برنامه و بودجه اصفهان، ۱۳۷۰: ۳۰۴). هر تیره شامل چند

^۱ Tel Changie

^۲ Balvardie

^۳ Kezen

^۴ Kasgan

^۵ Larran

جدول (۱) توزیع تیره‌های عشایری در منطقه دشت رحمان

نام بتکو	تعداد خانوار سال (۱۳۷۴)	تعداد خانوار سال (۱۴۰۳)	آبادی محل سکونت در بیلاق	قلمرو در قشلاق
ایمانلو	۴۸	۱۶۰	اسلام‌آباد و مهدی‌آباد	بوشهر و کازرون
عبدالسلیمان‌لو	۲۹	۱۵۰	چشمه‌رحمان و مهدی‌آباد	دشتستان، کازرون، نورآباد، ممسنی، گچساران و فیروزآباد
خداوردی‌لو	۹	۴۰	علی‌آباد	کازرون
صادق‌لو	۱	۳۰	حیدرآباد	فیروزآباد

منبع: (پژوهش حاضر، ۱۴۰۳)

۳.۳. امکانات زیرساختی

اسکان عشایر ایمان‌لو برخلاف طرح‌های اسکان عشایر قشقایی در کانون‌های شهسوار (عشایر قشقایی تیره رحیمی) و گل‌افشان (منطقه گل‌افشان، شهرستان سمیرم، استان اصفهان) هدایتی نبوده و به‌صورت خودجوش در کنار روستاهای قدیمی منطقه شکل‌گرفته است و در حال حاضر تقریباً ۱۰ درصد روستاها از بقایای بافت قدیمی روستایی، مربوط به ۴۰ الی ۵۰ سال پیش برخوردار بوده و از سال (۱۳۷۸) به بعد عشایر ایمانلو در مجاورت بافت قدیمی روستاها، بافت جدید روستای عشایری را ایجاد کرده‌اند.

اداره امور عشایر به‌عنوان متولی امور عشایر، در سال (۱۳۷۵) در حمایت از عشایر این منطقه مجوز برداشت ۲۰۰ لیتر آب رودخانه کزن را برای استفاده در بخش کشاورزی، از آب‌منطقه‌ای خریداری نمود و شبکه آب با پمپاژ ۵ کیلومتری احداث کرد. به گفته اهالی هیچ‌گاه این حقابه به‌طور کامل تأمین نشده و به‌دلیل سیاسی‌کاری و عدم همکاری قوه قضاییه و نیروی انتظامی اجرایی نگردیده است. تنها در سال‌های اول نیز در حد ۱۰۰ لیتر تأمین شده که باعث ترغیب کشاورزان به درختکاری شده، اما به دلیل خشکسالی‌ها و عدم تأمین آب لازم، همه باغ‌ها خشکیده‌اند.

در مطالعه‌ای که در سال (۱۳۷۴) توسط اداره امور عشایر استان اصفهان در دشت چشمه‌رحمان انجام گرفته، حدود ۸۸ درصد خانوارهای کوچ‌رو (از مجموع ۱۴۰ خانوار مورد مطالعه) تمایل به اسکان داشته و ۱۲ درصد از خانوارها نیز کوچ‌روی را انتخاب نموده بودند.

خانوارهای کوچ‌رو علیرغم اینکه می‌دانستند در صورت اسکان با مشکلات مهمی نظیر عدم وجود زمینه فعالیت دامداری، بیکاری، نبود امکانات مناسب، سردی هوا و امثال آن مواجه خواهند شد، با این وجود آن را بر زندگی کوچ‌روی ترجیح داده‌اند. علت اصلی این گرایش را می‌توان در وجود مشکلات عدیده کوچ‌روی که در سال‌های اخیر نیز تشدید شده جستجو نمود.

به همین دلیل، اداره امور عشایر در سال (۱۳۷۸) در راستای طرح توسعه جامعه عشایری و حمایت از عشایر دشت چشمه‌رحمان، ۲۷۵/۵ هکتار از منابع طبیعی منطقه جهت اجرای طرح اسکان عشایر را بلوکه کرد و بر اساس امتیازبندی مرکز تحقیقات روستایی جهاد کشاورزی استان اصفهان در قالب قطعات سه هکتاری به ۶۵ خانوار واگذار کرد و متوسط زمین مورد بهره‌برداری این خانوارها افزایش یافت. مجموع زمین‌های مورد بهره‌برداری در دشت چشمه‌رحمان در سال (۱۳۷۴) به‌طور تقریبی ۲،۴۶۸ هکتار بوده است.

^۱- این نظر اهالی منطقه است و برای راستی‌آزمایی نیازمند تحقیقات بیشتر است.

۳.۳. نظام بهره‌برداری

نظام‌های غالب بهره‌برداری در این منطقه، نظام-های بهره‌برداری خانوادگی و اشتراکی هستند. بهره‌برداری خانوادگی یا اختصاصی در بین خانوارهایی وجود دارد که عموماً تک‌معیشتی هستند. در این شیوه بهره‌برداری، تمام نیاز فعالیت تولیدی به نیروی کار را خود خانوار فراهم می‌سازد، گرچه در پاره‌ای موارد نیز از وجود کارگران روزمزد فصلی استفاده می‌کند.

با استناد به مطالعات میدانی و مصاحبه با افراد در منطقه چشمه‌رحمان، می‌توان بیان نمود، در نظام بهره‌برداری خانوادگی، به‌طور معمول خانوارها در کنار سایر فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند به دامداری نیز به‌عنوان یکی از روش‌های کسب درآمد و تأمین مایحتاج خانوار نیز اهمیت می‌دهند. این روش بهره‌برداری، به‌عنوان شیوه غالب در بین دامداران تک‌معیشتی دشت چشمه‌رحمان وجود دارد. در نظام بهره‌برداری خانوادگی، مدیریت بر عهده سرپرست خانوار بوده و نگهداری دام‌ها با کمک سایر اعضای خانوار انجام می‌گیرد.

نظام غالب بهره‌برداری در بین عشایر کوچ‌روی ایمان‌لو که به‌طور عمده از خانوارهای چندمعیشتی دامدار/دامپرور-کشاورز هستند، نظام بهره‌برداری اشتراکی است. بهره‌برداری گروهی یا اشتراکی، نوعی شیوه بهره‌برداری که تقریباً در میان عشایر کوچ‌رو بیشتر دیده می‌شود. در این نظام، بهره‌بردارانی که عوامل تولید را به این شیوه بکار می‌گیرند، معمولاً اعضای یک فامیل و یا یک خانواده گسترده هستند.

در نظام خانوادگی تیره ایمان‌لو، زمانی که از خانواده صحبت به‌میان می‌آید، منظور خانواده گسترده است؛ خانواده‌ای که ترکیبی از چند خانواده زیستی (از ۱۰ الی ۲۰ نفر) است. خانواده گسترده ایمان‌لو، در عین مدیریت اشتراکی منازل سکونتی

روستاهای منطقه چشمه‌رحمان، علیرغم نبود ساختمان دهیاری، دهیار و شورای سه‌نفره، دهیاری دارند که این امر بیانگر آگاهی و مطالبات مدنی اهالی است؛ هرچند افراد خیلی کمی از اعضای تیره در مشاغل دولتی مشغول هستند و بیش‌تر کشاورزان و دامداران/دامپروران تمایل دارند بدون بوروکراسی اداری دولتی و با هزینه‌های شخصی، نهاده‌های مورد نیاز خود را تهیه نمایند.

به همت اداره امور عشایر، طی سال‌های (۱۳۷۴) الی (۱۳۷۸)، این روستاها دارای آب شرب برق و گاز شدند. هر روستا یک مدرسه ابتدایی دارد و دانش‌آموزان برای تحصیل در مقطع راهنمایی و دبیرستان به منطقه امامزاده قیس (در فاصله حدودی هفت کیلومتری در شهر گندمان استان چهارمحال و بختیاری) و یا روستای کزن در نزدیکی مرز استان چهارمحال و بختیاری می‌روند. در کل، در این منطقه، تعداد ۲۰ نفر دانش‌آموز ابتدایی مشغول به تحصیل هستند و بزرگ‌ترها برای تحصیل در مقاطع راهنمایی و دبیرستان، عمدتاً به سمیرم یا بروجن می‌روند.

در منطقه چشمه‌رحمان، سه مسجد در روستاهای اسلام‌آباد آغداش، مهدی‌آباد آغداش و چشمه‌رحمان وجود دارد که علاوه بر کارکرد مذهبی، کارکرد اجتماعی نیز دارند و مراسم‌های ختم و سوگواری افراد، جلسات مردمی و مهمانی‌ها در آنجا برگزار می‌گردد.

متأسفانه منطقه فاقد خانه بهداشت بوده و اهالی مجبورند برای امور درمانی و بهداشتی به روستای کزن مراجعه کنند. به لحاظ راه و ترابری، مسیر دسترسی به روستاها همگی آسفالت است؛ اما کوجه‌های داخل روستا از روکش آسفالت برخوردار نیست.

از برداشت محصول و فراغت از امر برداشت محصول در سایر امور همکاری می‌کنند.

در مورد گبه‌بافی نیز به همین صورت از پشم‌چینی و پشم‌ریسی تا رنگ‌رزی و بافت گبه و فروش آن، در خانواده گسترده، همیاری وجود دارد. در این نوع بهره‌برداری‌ها، تقسیم کار با ساخت خانواده متناسب بوده و بر اساس سن و جنس مشخص شده است. در اقتصاد این خانواده‌ها زن نقش مهمی به عهده دارد به‌گونه‌ای که علاوه بر کارهای مربوط به اداره منزل، در بسیاری از امور تولیدی، در مراحل داشت و برداشت نیز مشارکت دارد. سایر افراد خانواده نیز هر کدام وظایف معینی را در امور خانه و فعالیت‌های تولیدی بر عهده دارند.

بیلاق و قشلاق و احشام، تفکیک وظایف و مدیریت بخشی-وظیفه‌ای را بکار می‌گیرد.

به عنوان نمونه، سه برادر که در سه خانواده زیستی جداگانه هستند، اما در یک سکونتگاه زندگی می‌کنند، در مدیریت امر تحصیل فرزندان، کشاورزی و دامداری، به‌اختیار و به‌صورت منعطف تفکیک وظیفه می‌نمایند (شکل ۳): به‌نحوی که سرپرست یکی از خانواده‌های زیستی (برادر الف) مسئولیت احشام، چرا و کوچ سه خانواده را به عهده می‌گیرد. برادر (ب) نیز در عین همکاری در امور کشاورزی و دامداری به‌طور خاص سرپرست فرزندان دانش‌آموز هر سه خانواده شده و در منزلگاه بیلاقی می‌مانند و برادر (ج) هم امور کشاورزی و تأمین علوفه را بر عهده می‌گیرد و پس

شکل (۳) همیاری در بین عشایر ایمان‌لو در کشاورزی - منبع: (پژوهش حاضر، ۱۴۰۳)

خوزستان اتراق می‌کند. مدت‌زمان طولانی کوچ این تیره در سطح کشور بی‌نظیر است و هیچ‌یک از دیگر ایل‌های عشایری کشور ایران کوچی با این زمان طولانی ندارند. کوچ عشایر از بیلاق به قشلاق با وسایط نقلیه موتوری است ولی کوچ از قشلاق به بیلاق به صورت ماشینی-پیاده است و احشام به صورت پیاده کوچانده می‌شوند.

۴.۳. کوچ

کوچ تیره ایمان‌لو از ۱۵ الی ۲۰ دی‌ماه از کنار خلیج فارس شروع می‌شود و حدود ۲۰ اردیبهشت‌ماه، گروه کوچ‌رو تیره ایمان‌لو به سمیرم می‌رسد. این کوچ، ۱۱۰ روز به طول می‌انجامد. در طی این زمان، گروه در شهرستان‌های مختلف استان‌های بوشهر، فارس، کهگیلویه و بویراحمد و

گردشگری است، می‌تواند نقطه شروعی جهت گسترش گردشگری در منطقه وردشت و چشمه-رحمان باشد.

در طول کوچ همه اعضای گروه لزوماً با هم در یک منطقه اتراق نمی‌کنند و هر گروه در قلمروی قشلاقی خود اتراق کرده و از مراتع و چراگاه‌های مشخص خود استفاده می‌نماید. اکثر اعضای گروه در قشلاق، سکونتگاه‌های موقت دارند و از آنجائی که زمان آغاز مدارس و تحصیل دانش‌آموزان در بیلاق است، ترجیح آنها این است که در بیلاق سکونتگاه داشته باشند.

از آنجائی که به‌طور تقریبی، نیمی از عشایر ایمان‌لو در قشلاق مرتع نداشتند، اداره امور عشایر ترغیب شد تا طرح کانون اسکان عشایر را در این منطقه اجرا و به عشایر، زمین واگذار کند. طی این طرح، چندین بنکو در منطقه چشمه‌رحمان به‌طور خودجوش ساکن شدند. نکته دیگر که باید توجه داشت اینکه بیشتر تولیدات دامی در پاییز که فصل زایش دام است در بیلاق به‌دست می‌آید و در استان اصفهان عرضه می‌شود. بنابراین، عشایر در بیلاق از ظرفیت‌های اقتصادی برخوردارند و شاید همین امر باعث سرمایه‌گذاری عشایر ایمان‌لو و ایجاد سکونتگاه دائمی در بیلاقات یعنی شهر سمیرم و روستاهای دشت چشمه‌رحمان باشد.

۵,۳. معیشت

تیره ایمان‌لو از سه راه اصلی امرار معاش می‌کند: (۱) دامداری؛ (۲) کشاورزی و (۳) فروش صنایع دستی (به‌ویژه گبه خاص ایمان‌لو) که در ادامه تشریح و بررسی می‌شوند.

۱,۵,۳. کشاورزی

با آنکه شغل اصلی این گروه دامداری بوده است؛ ولی در طی چند دهه اخیر به‌سوی کشاورزی سوق

مسیر کوچ از کناره‌های نیروگاه اتمی بوشهر شروع می‌شود و با عبور از شهرستان‌های تنگستان و دشتستان از استان بوشهر خارج و وارد منطقه خشت و کمارج در شهرستان کازرون از استان فارس می‌شود. پس از آن، با گذر از بند سرحد و منطقه صعب‌العبور تنگ ابوالحیات، شهرستان کوه-چنار را پشت سر می‌گذارند و به منطقه سردسیر بُن‌رود و دشت ارژن در شهرستان شیراز می‌رسند. عشایر تیره ایمان‌لو در ادامه وارد منطقه بیضا و کامفیروز مرودشت می‌شوند و با عبور از تاج سد درودزن در مسیر آب وارد دشت دژکرد شهرستان اقلید استان فارس شده و در منطقه مرزی خسرو و شیرین از استان فارس خارج شده و به سمت منطقه حنا در سمیرم و نهایت وردشت و چشمه-رحمان پیش می‌روند و پس از یک روز استراحت در مهرگرد و فتح‌آباد، وارد دشت چشمه‌رحمان می‌شوند!

منطقه قشلاقی بنکوی ایمان‌لو و خداوردی‌لو، شهرستان‌های کازرون و کوه‌چنار، و اطراف روستاهای پاپون، ترهدان، شهرنودان، روستای ملاکانبار و شهر قائمیه است و منطقه قشلاقی بنکوه‌های عبدالسلیمان‌لو و صادق‌لو، شهرستان نورآباد و ممسنی و اطراف شهر خومه‌زار می‌باشد.

در طول این مسیر که از چند استان بوشهر، فارس، خوزستان و اصفهان می‌گذرد، مناطق زیبایی وجود دارد؛ اما به نظر اهالی در هیچ جای مسیر، منطقه‌ای به زیبایی منطقه مهرگرد و سایر نقاط بخش وردشت و کامفیروز وجود ندارد. از آنجایی که اهالی با روستای مهرگرد مراودات اقتصادی دارند و منطقه مهرگرد در حال حاضر جز مناطق پربازدید

۱- با توجه به قلمروی قشلاقی، هر بنکوی تیره از مکانی متفاوت کوچ را شروع می‌کند که اطلاعات آن در جدول (۱) آمده است. بیشترین مسیر کوچ را شاید بنکوی ایمان‌لو دارند که کوچ خود را از استان بوشهر آغاز می‌کنند.

برداشت بین چهار الی پنج تُن در هکتار است. به باور عشایر و کارشناسان کشاورزی منطقه، کیفیت و بهره‌وری گندم دیم این منطقه با گندم آبی (چهار تُن در هکتار) برابر است.

شرط دیم‌کاری موفق، میزان بارش خوب و تراکنش مناسب بارندگی در طول فصل رشد گیاه است. در بیشتر اوقات بارندگی‌ها متناوب و متناسب نیست و کشاورزان در ماه‌های اسفند و اردیبهشت برای آبیاری تکمیلی کشت‌های دیم از هرز رفت آب بارندگی‌ها استفاده می‌کنند. در این منطقه بین کشاورز پیش‌رو با سایر کشاورزان تفاوت چندانی نیست؛ شاید تنها تفاوت موجود، در تهیه بذر توسط کشاورزان پیش‌رو باشد.

داده شده‌اند. عشایر ایمان‌لو به غیر از ۲۷۵/۵ هکتار زمینی که از منابع طبیعی برای کشاورزی دریافت کرده‌اند، سابق بر این، دیم‌کار بوده و زمین دیم داشته‌اند. البته مراتع واگذارشده، موقتی است و عشایر سند رسمی این زمین‌ها را ندارند.

عشایر ساکن دشت چشمه‌رحمان اغلب غلات گندم و جو و حبوبات نخود می‌کارند. کیفیت خوب خاک، عمق مناسب خاک، بارندگی‌های مطلوب ۳۵۰ الی ۴۰۰ میلی‌متر سالانه، در کنار دانش بومی این گروه در دیم‌کاری، باعث شده تا در این منطقه میانگین برداشت محصول نسبت به سایر مناطق شهرستان سمیرم بالاتر باشد (شکل ۴).

در بیشتر مناطق، میانگین برداشت گندم دو تُن در هر هکتار بوده، اما در این منطقه، میانگین

شکل (۴) برداشت و دپوی گندم در عشایر ایمان‌لو - منبع: (پژوهش حاضر، ۱۴۰۳)

برده و به بذر تبدیل می‌کند. در حالت عادی کشاورز از هر کیلوگرم گندم، پنج هزار تومان سود می‌برد، اما وقتی گندم به بذر تبدیل می‌شود از هر کیلوگرم گندم، شش الی هشت هزار تومان سود

کشاورزان پیش‌رو، سیستم مبادله نوآورانه خاصی را اجرا می‌کنند که ترکیبی از مبادله کالا به کالا و مبادله نقدی است؛ به این صورت که کشاورز، گندم خریداری‌شده را به شهرهای اطراف

در موارد کمتری نژاد نائینی و مغانی نیز پرورش داده می‌شود (شکل ۵).

در دامداری، نظام بهره‌برداری عشایر کوچ‌رو به صورت نظام بهره‌برداری خانوادگی است و تعداد دام این بهره‌برداران بستگی به توان خانوار از نظر تأمین علوفه و مراقبت از دام‌ها و مکان مناسب برای نگهداری دام در طول فصل سرما دارد (جدول ۲)؛ بنابراین خانوارهای کوچ‌رو، سعی می‌کنند در کنار سایر خانوارها که همگی از اعضای یک بنکو هستند، به دامداری بپردازند تا دام بیشتری را پیروارند.

چراندن دام‌ها در این شیوه بهره‌برداری، یا توسط اعضاء خانوار به صورت جداگانه و یا همراه با سایر دام‌های آبادی صورت می‌گیرد. در زمستان‌ها نیز، تعدادی از خانوارهای ساکن، دام‌های خود را به همراه سایر گروه‌های کوچنده به گرمسیر می‌فرستند. نیاز غذایی دام‌های اهالی ساکن که به گرمسیر فرستاده می‌شوند، یا از طریق مالک دام تأمین می‌شود و یا اینکه توسط دامدار کوچنده انجام شده که هزینه آن به همراه دستمزد نگهداری، از مالک دام گرفته می‌شود.

می‌برد. کشاورز پیش‌رو، بذر مذکور را امسال به صورت نقدی، قسطی و یا نسیه به کشاورزان داده و آنان نیز سال آینده محصول خود را به ایشان می‌فروشند و کشاورزان هم از خرید محصول و تهیه بذر سال آینده اطمینان خاطر دارند.

برخی عشایر کشاورز در مقابله با کم‌آبی و خشکسالی‌های اخیر، با اتخاذ رویکرد سازگارانه، از الگوی کشت آبا و اجدادی صرف‌نظر کرده و تغییر الگوی کشت را در پیش گرفته‌اند و به سوی کشت‌های سازگار با کم‌آبی و نیازمند نیروی کار کمتر رفته‌اند. در این فرایند سازگاری، گیاهان دارویی چون خاکشیر و زیره، جایگزین کشت حبوباتی چون نخود شده است.

۲،۵،۳. دامداری

عشایر ایمان‌لو در پرورش دام تخصص دارند و از موهبت طبیعی مراتع مطلوب منطقه چشمه‌رحمان به خوبی بهره می‌گیرند. عمده دامداری این گروه، پرورش گوسفند است و به لحاظ نژاد دامی، دام این منطقه جز نژادهای مطلوب شناخته شده است. نژاد بز ایمان‌لو از نژادهای شهره در ایل بختیاری و قشقایی است و نژاد آن در حال تکثیر است، اما گوسفندها اغلب از نژاد ترکی و بختیاری هستند و

شکل (۵) دامداری در عشایر ایمان‌لو - منبع: (پژوهش حاضر، ۱۴۰۳)

جدول (۲) تعداد دام هر خانوار بهره‌بردار در سال‌های (۱۳۷۴) الی (۱۴۰۳)

نام آبادی	سال ۱۳۷۴			سال ۱۴۰۳			جمع سال ۱۴۰۳	جمع سال ۱۳۷۴
	گوسفند و بز خانوار ساکن	گوسفند و بز خانوار کوچ‌رو	گاو و گوساله خانوار ساکن	گوسفند و بز خانوار ساکن	گوسفند و بز خانوار کوچ‌رو	گاو و گوساله خانوار ساکن		
حیدرآباد	۳۷۷	۴۰۰	-	۷۰	۳۵۰	۰	۷۷۷	۴۲۰
مهدی‌آباد	۳۱۷	۲۲۱۰	۲۷	۳۰۰	۱۰۵۰	۳۰	۲۵۵۴	۱۳۸۰
اسلام‌آباد	۴۲۵	۳۸۶۰	۱۵	۱۰۰	۲۹۲۱	۱۴	۴۳۰۰	۳۰۳۵
علی‌آباد	۱۸	۲۰۱۵	۳۲	۴۰	۱۲۳۶	۴	۲۰۶۵	۱۲۸۰
چشمه‌رحمان	۱۱۱۱	۱۹۳۲	۲۰	۲۰۰	۱۴۳۳	۱۷	۳۰۶۳	۱۶۵۰

منبع: (پژوهش حاضر، ۱۴۰۳)

۳,۵,۳. صنایع دستی

خشکسالی‌های چند سال اخیر که منجر به خشک‌شدن رودخانه کزن و نابودی ۲۰۰ هکتار زمین کشاورزی مربوط به ۷۰ خانوار شده است و اُفت قیمت دام که پیش‌تر ۷۰ درصد صرفه اقتصادی داشت، سبب شده تا خانواده‌های عشایری ایمان‌لو برای جبران مشکلات اقتصادی، با استفاده از دارهای کوچک خانگی، به تولید صنایع دستی به‌ویژه گبه‌های خاص ایمان‌لو و عرضه آن به بازار روی بیاورند.

در بسیاری موارد، بافنده‌ها طرح‌های سبک قدیم را به‌صورت ترکیبی قالی-گلیم می‌بافند و به طرح‌های مناظر طبیعی علاقه‌مند هستند. به-طورکلی، بافت گبه توسط زنان و تهیه مواد اولیه و فروش توسط مردان انجام می‌شود. برای مثال، آقایان یعقوب و علی ایمانی ایمان‌لو، گودرز و صمد هوشمند ایمان‌لو و حجت‌اله حیدری در کنار شرکت فراگیر پردیس قشقایی - که تقریباً یک سال است شروع به کار نموده- در گبه‌بافی فعال هستند (شکل ۶).

شکل (۶) صنایع دستی عشایر تیره ایمان‌لو - منبع: (پژوهش حاضر، ۱۴۰۳)

شکل تابلوفرش تولید می‌شوند و فقط به کمک اعضای خانواده خود آن را می‌بافند.

گبه‌ها از پشم خالص و با رنگ طبیعی تولید می‌شوند. پشم خالص گوسفندان بومی و طرح‌های آن به لحاظ رنگ، نقش و بافت خاص است؛ از این رو به راحتی با قیمت‌های مطلوب به فروش می‌رسند. رنگ گبه‌ها ثابت است؛ زیرا در مرحله رنگ‌رزی، نخ‌ها خیلی شسته می‌شوند.

به باور بافندگان، شاید در تولید و تهیه مواد اولیه گبه مشکل وجود داشته باشد؛ اما هیچ‌گاه در فروش آن مشکل وجود نداشته و همواره خریدارانی هستند که این گبه‌ها را به کشورهای اروپایی و آسیایی صادر می‌کنند. به‌رغم ایجاد صندوق خرد زنان روستایی در مناطق روستایی شهرستان سمیرم، از آنجائی که شرط بهره‌مندی از صندوق اسکان دائم در روستاست، اما زنان عشایری ایمان‌لو از تسهیلات این صندوق برخوردار نیستند و با هزینه‌های شخصی مواد اولیه گبه‌ها را تهیه می‌کنند.

به نظر یکی از اهالی، زیبایی طرح‌های گبه ایمان‌لو به دلیل آرامش فکری زنان بافنده آن است. تیره ایمان‌لو در احترام به زنان و برابری جنسیتی پیش‌رو هستند. تولیدکنندگان صنایع دستی در این دشت، اکثراً تولیدات خود را در بازارهای خارج از دشت چشمه رحمان به فروش می‌رسانند. بافندگان عشایری که تحت پوشش صندوق خرد زنان نیستند، محصولات خود را از طریق واسطه‌هایی که به روستاها مراجعه می‌کنند به فروش می‌رسانند.

۶.۳. روابط اجتماعی

همبستگی اجتماعی عشایر تیره ایمان‌لو، تسهیلگر برگزاری رویدادها (آیین‌ها، جشن‌ها و سوگواری‌ها) و برداشت محصول است. به‌هنگام مرگ فردی از گروه، چه غنی و چه فقیر، سایر اعضا بنا به توانایی

در حال حاضر، عمده نوع قالی که در میان بافندگان رایج است، نوعی قالی به نام گبه است. بافت این نوع قالی به علت بازار فروشی که در زمینه صادرات به‌دست آورده، مورد توجه قرار گرفته است. قالی‌های گبه از لحاظ نوع بافت به چهار دسته درشت، ریز، ترکی و بختیاری تقسیم می‌شوند. بافت این دسته از قالی‌ها به‌طور معمول در اندازه‌های "۵/۲ × ۵/۱"، "۲ × ۵/۲" و "۱ × ۵/۱" رایج است که بر حسب شرایط بازار بافت یک یا دو نوع آنها در هر دوره زمانی رونق بیشتری پیدا می‌کند.

تولید قالی در میان اکثر خانوارها مشاهده می‌شود که به‌طور کامل به‌صورت خانگی و تک‌بافت هستند. البته این نسبت در میان خانوارهای کوچ‌رو و ساکن یکسان نیست؛ در میان عشایر کوچ‌رو کمتر از عشایر ساکن است. متحرک بودن عشایر کوچ‌رو با انتقال از یک مکان به مکان دیگر و همچنین سهم بیشتر زنان و دختران در امور دامداری نسبت به ساکنین، مهم‌ترین دلایل پایین‌بودن میزان اشتغال به قالی‌بافی در میان کوچ‌روها است. به‌علاوه، میزان تولید قالی هر خانوار به تعداد اعضای فعال دختر و زن خانوار، سهم درآمد حاصل از این فعالیت در تأمین هزینه‌های خانوار، میزان فراغت دختران و زنان از سایر فعالیت‌ها (دامداری، کشاورزی و خانه‌داری) و وضعیت مالی خانوار به لحاظ تأمین سرمایه و مواد اولیه، بستگی دارد.

برخی خانوارها از طریق تولیدات دستی به‌طور خاص گبه یا قالی‌بافی درآمدزایی می‌کنند و با تأمین نزدیک به ۷۰ درصد هزینه‌های خانوار، به معاش خانواده یاری می‌رسانند. گبه‌بافی در تیره ایمان‌لو خاص زنان است؛ با این وجود، برخی از مردان هنردوست و هنرمند نیز به این حرفه روی آورده‌اند. گبه‌ها در ابعاد کوچک و بزرگ و یا به

در مورد دامداری، به گفته اهالی، نژاد دامی به‌ویژه گوسفند و بز در این منطقه جزء نژادهای ترکی برتر است و در طی چندین سال، دامداران منطقه، اصلاح نژاد دامی را انجام داده و اکنون، کیفیت دام منطقه بالاست. از این‌رو، در بحث دامداری، ساکنان، تنها نیازمند ارائه خدمات در زمینه نهاده‌های دامی هستند.

در زمینه صنایع دستی و گبه‌بافی می‌توان بیان داشت، با توجه به مشکلات مالی گبه‌بافان در تأمین مواد اولیه، این صنعت نیازمند حمایت مالی دولتی در بخش‌های تأمین مواد اولیه، ارائه تسهیلات و بازاریابی بی‌واسطه است.

همچنین، با توجه به ظرفیت‌های طبیعی منطقه چشمه‌رحمان، سهولت رفت‌وآمد و زیرساخت‌های ارتباطی جاده‌ای و مخابراتی و قطب گبه‌بافی بودن روستای مهرگرد در این بخش، می‌توان با بهره‌گیری از فرصت‌های سرمایه‌گذاری گردشگری در این بخش، گردشگری عشایری و طبیعت‌گردی را گسترش داد.

به‌طور کلی، دشت چشمه‌رحمان با برخورداری از موهبت‌های طبیعی و مردمان کوشا و مستعد تنها نیازمند گسترش صنایع تکمیلی و تبدیلی است. صنایع تبدیلی در مناطق روستایی با تکمیل مراحل تولید کالاهای کشاورزی تا رسیدن به بازارهای مصرفی موجب افزایش ارزش‌افزوده بخش کشاورزی می‌شود. در این مورد، احداث و توسعه صنایع تولید آرد، کنسرو سبزی‌ها، بسته‌بندی محصولات، ایجاد سردخانه جهت نگهداری میوه، تولید فرآورده‌های لبنی، احداث کشتارگاه و سردخانه، تولید پودر گوشت و استخوان، تولید فرآورده‌های گوشتی، تولید چرم، حلاجی و ریسندهای پشم، رنگرزی و غیره می‌تواند مفید واقع شود.

مالی خود با پرداخت مبالغ مالی به جبران هزینه‌های مراسم کمک می‌کنند و صورت‌حساب این پرداخت‌ها در جایی ثبت نشده و بیان نمی‌شود تا مبادا باعث شرمندگی افراد کم‌بضاعت گردد.

در برگزاری مراسم جشن‌های عقد و عروسی نیز به همین شکل، همه اعضای تیره با کمک‌های نقدی و غیرنقدی عروس و داماد را حمایت می‌کنند. به‌هنگام برداشت محصول نیز اعضای گروه همگی با هم به‌ترتیب، محصول زمین‌هایی که آماده برداشت هستند را برداشت و جمع‌آوری می‌کنند و تا پایان برداشت محصول همه قطعات کشاورزی، این همیاری وجود دارد.

این روحیه همبستگی و انسجام اجتماعی باعث شده است تا در روستای اسلام‌آباد، یکی از روستاهای منطقه، فضای هموار سرسبزی برای برگزاری اجتماعات ایجاد شود. در یک طرف این محوطه، به واسطه دو ردیف درختان سرسبز یک مسیر/دالان سبز زیبا ایجاد شده و در طرف دیگر زمین مربع‌شکلی با چهار نورافکن وجود دارد. زنان و مردان با لباس‌های محلی و با رنگ‌های شاد در کنار هم جشن‌ها را برگزار می‌کنند. در برگزاری مراسم‌های سوگواری و یا مهمانی‌های رسمی از مسجد روستا نیز استفاده می‌شود و مسجد به مکانی برای ایجاد همبستگی اجتماعی-مذهبی بیشتر اعضای تیره ایمان‌لو تبدیل شده است.

۴. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بیشتر عشایر تیره ایمان‌لو به لحاظ مالی در وضعیت مطلوبی به‌سر می‌برند؛ چنانچه در کشاورزی میانگین برداشت غلات در هکتار، بیش از میانگین شهرستان سمیرم است و کشاورزان پیش‌رو چندین نوع بذر تولید می‌کنند و تنها نیازمند دستگاه بوجاری هستند.

سه‌م نویسندگان در پژوهش

سه‌م نویسندگان در نگارش مقاله برابر بوده است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان، از اهالی محترم روستاهای منطقه چشمه‌رحمان و از دهیار محترم روستای اسلام‌آباد، آقای جعفر ایمانی که در پژوهش مشارکت داشتند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

صنایع تکمیلی در راستای ساخت ابزارآلات کشاورزی، تولید نهاده‌های زراعی، تعمیر و نگهداری وسایل کشاورزی و حمل‌ونقل و همچنین راه‌اندازی کارگاه‌های تولید صنایع دستی به‌ویژه گبه، نمایشگاه‌های صنایع دستی و ایجاد کمپ‌های گردشگری عشایری، می‌تواند کمک شایانی به بهبود معیشت عشایر دشت چشمه‌رحمان و معرفی بیشتر آنها به جامعه بزرگ‌تر کشور ایران داشته باشد.

حامی مالی

بنا به اظهارات نویسندگان، مقاله، فاقد حامی مالی می‌باشد.

منابع

مرکز آمار ایران. (۱۴۰۰). **نتایج ثبت پایۀ جمعیت عشایر کوچنده کشور ۱۴۰۰ (در سطح شهرستان)**. مرکز آمار ایران، سازمان برنامه و بودجه کشور، ریاست جمهوری.

پورمحمدی املشی، نصرالله و زیلاب‌پور، بابک. (۱۳۹۳). درجه‌ای به تاریخ اجتماعی طایفه دره‌شوری قشقایی در دوره صفویه (بر مبنای اسناد). **گنجینه اسناد**، ۲۴(۳)، ۲۷-۶.

https://ganjineh.nlai.ir/article_38.htm

۱

سازمان برنامه و بودجه استان اصفهان. (۱۳۷۰). **مطالعات جامعه عشایر استان اصفهان** (جلد سوم: عشایر قشقایی).

مرکز تحقیقات و بررسی مسایل روستایی. (۱۳۷۴). **طرح توسعه جامعه عشایری - مطالعات نیمه-تفصیلی (توسعه کانون چشمه رحمان)**، اداره کل امور عشایر استان اصفهان، جلد‌های ۱، ۲ و ۳، تیرماه ۱۳۷۴.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی